

# พฤติกรรมการบริโภค การเป็นหนี้ และคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล ในตำบลสิชล อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

Consumption Behaviors, Debt and Quality of Life of Marine Fishers  
in Sichon Sub-district, Sichon District, Nakhon Si Thammarat Province

เสาวณีย์ ณ นคร<sup>1</sup> อาแว มะแ่<sup>2</sup> รติพร ถึงฝ่ง<sup>3</sup>

## บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการบริโภคและการเป็นหนี้ของชาวประมงทะเล 2) ศึกษาคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล และ 3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริโภคและการเป็นหนี้ กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้มาจากการสุ่มตัวอย่างครัวเรือนชาวประมงทะเลที่อาศัยอยู่ใน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านนาถึก บ้านท้องโหนด และบ้านคอกเขา ตำบลสิชล อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 300 ครัวเรือน ด้วยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) ทำการรวบรวมข้อมูลทำด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ และสถิติอนุมาน โดยใช้สถิติ Chi-Square ผลจากการศึกษาเป็นดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรมบริโภคของชาวประมงทะเลที่สำคัญได้แก่ 1) ชาวประมงทะเลยึดเหตุผลในการเลือกซื้อสินค้าที่ถูกยอเมามากที่สุด 2) สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้ามากที่สุด คือ ความต้องการของตนเอง และ 3) ประเภทและค่าใช้จ่ายในการบริโภครายเดือนที่พบมากที่สุด คือ หมวดอาหารและเครื่องดื่มทั่วไป ซึ่งมีค่าใช้จ่ายอยู่ในช่วง 4,001 – 8,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 41.33

2. กว่าครึ่งหนึ่งของชาวประมงทะเลไม่เคยกู้เงิน และไม่มีหนี้สินของครัวเรือนในช่วงที่ศึกษา

3. ผลการวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ พบว่า ส่วนใหญ่ชาวประมงทะเลในตำบลสิชล มีคุณภาพชีวิตปานกลาง ร้อยละ 69.33 รองลงมา มีคุณภาพชีวิตที่ดี ร้อยละ 29.33 ส่วนที่มีคุณภาพชีวิตในระดับที่ไม่ดีมีเพียง ร้อยละ 1.33 4. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตโดยรวมของชาวประมงทะเลมีดังต่อไปนี้ 1) ปัจจัยด้านประชากร ได้แก่ อายุ 2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม ได้แก่ การศึกษา การประกอบอาชีพอื่นนอกเหนือจากการประมง รายได้ และระยะเวลาในการประกอบอาชีพประมง 3) พฤติกรรมการบริโภค ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในหมวดอาหารและเครื่องดื่มทั่วไป หมวดเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย หมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า หมวดเวชภัณฑ์และค่ารักษาพยาบาล หมวดการเดินทางและการสื่อสาร หมวดการศึกษา หมวดการบันเทิงและนันทนาการ หมวดการจัดงานพิธีในโอกาสพิเศษ หมวดค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค หมวดค่าใช้จ่ายเพื่อผลตอบแทนในอนาคต หมวดค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ และ 4) การเป็นหนี้ ได้แก่ ภาระหนี้สินในปัจจุบัน และความสามารถในการชำระหนี้

**คำสำคัญ :** พฤติกรรมการบริโภค การเป็นหนี้ คุณภาพชีวิต ชาวประมงทะเล

<sup>1</sup> นักศึกษา คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

<sup>2</sup> อาจารย์ ประจำคณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

<sup>3</sup> อาจารย์ ประจำคณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

## Abstract

The objectives of this research were: 1) to investigate consumption behaviors, debt and quality of life of marine fishers; 2) to study the quality of life of marine fishers; and 3) to analyze the relationship among consumption behaviors, debt and quality of life of marine fishers. Samples were drawn from marine fishers' households resided in 3 villages - namely Ban Naluek, Ban Tong Node and Ban Kho Khao - of Sichon sub-district, Sichon district, Nakhon Si Thammarat province. The sample size was 300. The stratified sampling technique was use in selecting the sample. Data were collected by means of structured interview using questionnaire. Descriptive statistics were applied in analyzing data distribution and Chi-Square statistics was used in analyzing the relationship between independent and dependent variables. The research findings were as follows.

1. Important consumption behaviors included: 1) the most important reason for selecting goods to be purchased was the fair price of the goods; 2) the most influential variable for decision-making to purchase goods was their individual needs; and 3) Type of goods purchased with their highest monthly expenditure was food and general drink category which costs mostly between 4,001 – 8,000 baht per month and was counted for 41.33 per cent.

2. Over a half of marine fishers had not experienced borrowing money and did not owe any debt at the time of this study.

3. Results of the analysis of the mean scores of 5 domains of marine fishers' quality of life were as follows: 1) the physical domain was at the medium level; 2) the psychological domain was at the high level; 3) the social relation domain was at the high level; 4) the environmental domain was at the medium level; and 5) the overall quality of life and health domain was at the high level. The categorization of the quality of life based on the quality of life criteria showed that the majority of marine fishers were at medium level which was counted for 69.33 percent, followed by the high level which was counted for 29.33 percent, and the low level of quality of life which was counted for only 1.33 percent.

4. Factors related to the overall quality of life of marine fishers included: 1) demographic factors i.e. age, marital status, and number of household members; 2) socio-economic factors i.e. education, occupation outside fishing, income, and number of years engaging in fishing; 3) consumption behaviors i.e. expenditure on food and general drink, expenditure on housing, expenditure on cloth and shoes, expenditure on medical products and health, expenditure on traveling and communication, expenditure on education, expenditure on entertainment and recreation, expenditure on ceremonial arrangement in special occasion, expenditure not related to consumption, and expenditure on investment for the future; and 4) debt i.e. currently unpaid debt, and ability to pay debt.

**Keywords:** consumption behaviors, debt, quality of life, marine fishers

## ความเป็นมาของปัญหา

อาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน อาชีพประมงเป็นหนึ่งในอาชีพเกษตรกรรมที่มีความสำคัญไม่แพ้การเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์ โดยเริ่มจากการประมงขนาดเล็กเพื่อยังชีพ (มณีมัย ทองอยู่ และคณะ, 2549) ต่อมาได้พัฒนาไปเป็นประมงเพื่อการค้ามากขึ้น จนนำไปสู่การทำประมงเชิงพาณิชย์ในที่สุด (เลิศชาย ศิริชัย และณฤทธิ์ ดวงสุวรรณ, 2552)

พื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทยมีประชาชนที่ยึดอาชีพประมงเป็นอาชีพหลักจำนวนมาก เนื่องจากมีลักษณะภูมิประเทศที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพประมง โดยที่จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีผู้ประกอบการอาชีพประมงทะเลจำนวนมาก เนื่องจากมีอาณาเขตติดต่อกับอ่าวไทย และมีชายฝั่งทะเลยาวถึง 225 กิโลเมตร และมีประชากรอยู่อาศัยในบริเวณชายฝั่งจำนวนมาก โดยมีจำนวนเรือประมงที่จดทะเบียน และไม่มีทะเบียนจำนวนกว่า 5,000 ลำ อีกทั้งยังมีตลาด แพลลา และท่าเทียบเรือประมงเพื่อรองรับสินค้าสัตว์น้ำและอาหารทะเลที่กระจายในทุกพื้นที่อีกจำนวนมากด้วย (ถนนอม พูนวงศ์, 2550) อำเภอสิชลเป็นอำเภอหนึ่งที่มีผู้ประกอบการอาชีพประมงทะเลอาศัยอยู่ในสัดส่วนที่สูง โดยเฉพาะในตำบลสิชล มีกิจการประมงเป็นกิจการที่โดดเด่นทางเศรษฐกิจของพื้นที่ และมีหมู่บ้านที่ชาวประมงทะเลอาศัยอยู่จำนวนมาก อยู่ 3 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านนาลึก หมู่บ้านทองโหนด และบ้านคอเขา ในขณะเดียวกันชาวประมงเหล่านี้ประสบปัญหาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ปัญหาซึ่งส่งผลกระทบต่ออาชีพมากที่สุด คือ อุปสรรคจากธรรมชาติ และการลดลงของทรัพยากรสัตว์น้ำ อันส่งผลให้ชาวประมงไม่สามารถออกไปทำประมงได้มากนักในช่วงฤดูมรสุม และจำนวนสัตว์น้ำที่จับได้ลดปริมาณลงอย่างเห็นได้ชัด ประกอบกับการจำกัดสิทธิในการทำประมงของหน่วยงาน

รัฐ โดยมีการจำกัดเขตการทำประมงไม่ให้เรือประมงพาณิชย์ทำการประมงในเขตไม่เกิน 3 ไมล์ทะเลจากชายฝั่ง อีกทั้งยังมีข้อตกลงเรื่องเขตน่านน้ำของแต่ละชาติด้วยที่จำกัด ทำให้พื้นที่ทำการประมงของชาวประมงทะเลถูกจำกัดมากขึ้น (กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2550) นอกจากนี้ชาวประมงยังไม่สามารถกำหนดราคาขายสัตว์น้ำได้เอง แต่เจ้าของแพลาจะเป็นผู้กำหนดราคา และยังมีปัญหาด้านทุนในการทำประมงที่มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากการปรับเปลี่ยนวิถีการทำประมงจากวิถีดั้งเดิมมาเป็นวิถีที่ทันสมัย ซึ่งต้องมีการลงทุนในการเปลี่ยนเครื่องมือและในปัจจัยการผลิตต่างๆ ทำให้ต้นทุนสูงขึ้น โดยเฉพาะต้นทุนค่าน้ำมันเชื้อเพลิงที่มีราคาสูงขึ้นอย่างมากในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ปัญหาเหล่านี้ได้ส่งผลให้ผลตอบแทนสุทธิเพิ่มขึ้นจากการประมงทะเลลดลง และมีผลกระทบต่อกรรมสิทธิ์สินของครัวเรือนประมงทั้งสิ้น (ศูนย์วิจัยพัฒนาประมงทะเลฝั่งอันดามัน, 2549)

จากการศึกษา และทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยหลายๆ ฉบับพบว่า การดำรงชีพของชาวประมงทะเลเป็นไปในลักษณะที่ต้องพึ่งพิงตลาดและพ่อค้าที่เป็นนายทุนสูง ด้วยการกู้เงินนำมาลงทุนทำประมง (มณีมัย ทองอยู่ และคณะ, 2549) อีกทั้งสินค้าที่บริโภคในชีวิตประจำวันยังต้องหาซื้อจากภายนอกเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้ชาวประมงตกอยู่ในวงจรแห่งหนี้สินนี้ (วีระชัย ถาวรทนต์ และเดือนเพ็ญ ธีรวรรณวิวัฒน์, 2551) นอกจากนี้ยังพบว่า ขนาดของครัวเรือนเป็นตัวกำหนดรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค กล่าวคือ เมื่อขนาดครัวเรือนและรายได้ของครัวเรือนเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้รายจ่ายของครัวเรือนในการอุปโภคบริโภคเพิ่มสูงขึ้นด้วย ในขณะเดียวกันชาวประมงส่วนหนึ่งมีค่านิยมเกี่ยวกับการช้อปปิ้งและเล่นการพนัน (สุพรรณิ ไชยอำพร และ

สนิท สมัครการ, 2549) ซึ่งเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ก่อให้เกิดภาวะหนี้สิน โดยที่ส่วนใหญ่มีหนี้สินจากการซื้อสินค้าเพื่อการอุปโภคบริโภค

ด้วยสภาพการผลิตและการบริโภค ตลอดจนการเป็นหนี้สินดังกล่าวข้างต้น จึงเกิดข้อสงสัยว่าพฤติกรรมการบริโภค ซึ่งพิจารณาได้จากค่าใช้จ่ายและการเป็นหนี้สิน จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล ซึ่งดำรงชีพด้วยการพึ่งพาทรัพยากรสัตว์น้ำที่มีปริมาณลดลงอย่างต่อเนื่อง ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาพฤติกรรมการบริโภค การเป็นหนี้และคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลในตำบลลิซัล อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลที่ได้รับจากการศึกษาครั้งนี้คาดว่าจะทำให้ผู้ที่สนใจได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภค การเป็นหนี้และความเชื่อมโยงกับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล รวมถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในการประกอบอาชีพประมงทะเล ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาที่จะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาพฤติกรรมการบริโภคที่ไม่เหมาะสมและการเป็นหนี้ อันเป็นพฤติกรรมสำคัญที่น่าจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลอย่างไม่สิ้นสุด หากไม่รีบดำเนินการอย่างเหมาะสมและทันเวลา

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริโภคและการเป็นหนี้ของชาวประมงทะเล
2. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริโภคและการเป็นหนี้กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

### วิธีดำเนินการวิจัย

#### ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ ครัวเรือนของผู้ประกอบอาชีพประมงทะเลที่อาศัยอยู่ในจำนวน 3 หมู่บ้านของตำบลลิซัล อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวนทั้งสิ้น 1,352 ครัวเรือน แบ่งออกเป็น บ้านนาหลัก จำนวน 573 ครัวเรือน บ้านท้องโหนด จำนวน 172 ครัวเรือน และบ้านคอเขา จำนวน 607 ครัวเรือน

2. กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของเครจซี่และมอร์แกน (R.V. Krejcie & D.W. Morgan อ้างถึงใน กรรณิการ์ ศิริชาญ, 2552) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้จำนวนตัวอย่าง 299 คิดเป็นร้อยละ 22 ของจำนวนประชากรทั้งหมด แต่ได้ปรับจำนวนให้เป็น 300 ครัวเรือน หลังจากนั้นจึงสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) เริ่มจากการเลือกหมู่บ้านที่จะศึกษา 3 หมู่บ้าน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยพิจารณาหมู่บ้านที่มีชาวประมงทะเลอาศัยอยู่จำนวนมากที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ บ้านนาหลัก บ้านท้องโหนด และบ้านคอเขา หลังจากนั้นจึงกำหนดขนาดตัวอย่างที่จะสุ่มในแต่ละหมู่บ้านด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน (Proportional Random Sampling) ทำการสุ่มตัวอย่างด้วยการจับฉลากแล้วคืนกลับ โดยการสุ่มจากบัญชีครัวเรือนของแต่ละหมู่บ้าน เมื่อได้ครัวเรือนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างแล้ว ได้เลือกสอบถามเฉพาะหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนซึ่งเป็นบุคคลวัยผู้ใหญ่ในแต่ละครัวเรือนที่มีความรู้เรื่องของครัวเรือนเป็นอย่างดี ครัวเรือนละ 1 คน

#### การเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลดำเนินการในช่วงเดือนมิถุนายน-เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2555 ด้วยการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม โดยผู้วิจัยทำการรวบรวมด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังได้รวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเพิ่มเติมด้วย

การสังเกต และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับ  
ผู้อาวุโสและผู้ที่มีประสบการณ์สูงเกี่ยวกับการประมงใน  
ชุมชน โดยเน้นเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการทำประมง  
และการดำเนินชีวิตของชาวประมงทะเลในพื้นที่ศึกษา

### **เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา**

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็น  
แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง (Structured  
questionnaire) ซึ่งผู้ศึกษาสร้างขึ้นเอง ประกอบด้วย 6  
ส่วน ได้แก่ ข้อมูลด้านประชากร ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ  
สังคม ข้อพฤติกรรมการบริโภค การเป็นหนี้ คุณภาพชีวิต  
ของประชาชน รวมทั้งปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ

### **การวิเคราะห์ข้อมูล**

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิง  
ปริมาณ (Quantitative analysis) เป็นหลัก โดยนำข้อมูลที่ได้  
จากการสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์และความ  
เรียบร้อยของคำตอบ ลงรหัสและจัดทำแฟ้มข้อมูลใน  
คอมพิวเตอร์แล้วทำการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรม  
สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย  
สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) โดยการคำนวณ  
ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อ  
อธิบายลักษณะและการกระจายของตัวแปรต่างๆ ทั้ง  
ตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม และสถิติอ้างอิง (Inferential  
statistics) โดยใช้สถิติ Chi-Square สำหรับการทดสอบ  
ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามที่ได้  
ตั้งสมมติฐานไว้

### **ผลการวิจัย**

ผลการวิจัยสามารถเสนอตามประเด็นที่กำหนด  
ไว้ในวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

#### **พฤติกรรมกรรมการบริโภคของชาวประมงทะเล**

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการบริโภคของ  
ชาวประมงทะเล โดยพิจารณาจากค่าใช้จ่ายในการซื้อ  
สินค้าเพื่อบริโภค พบว่า เหตุผลในการเลือกซื้อสินค้าเพื่อ

บริโภคที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบเป็นอันดับ 1 คือ เลือก  
ราคาที่ถูกหรือย่อมเยามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.33 และ  
ความต้องการของตนเองมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาก  
ที่สุด คิดเป็นร้อยละ 88.67 สำหรับประเภทและค่าใช้จ่าย  
ของสินค้าในการบริโภค ซึ่งจำแนกออกเป็น 15 หมวด  
พบว่า ชาวประมงทะเลที่ตอบแบบสอบถามมีลักษณะของ  
การใช้จ่ายในแต่ละหมวดแตกต่างกัน โดยแยกออกเป็น  
2 ส่วน คือส่วนที่ชาวประมงมีค่าใช้จ่ายเป็นรายเดือน มี  
ทั้งหมด 8 หมวด ซึ่งพบว่าค่าใช้จ่ายรายประจำเดือนที่  
สูงสุดเป็นค่าใช้จ่ายในหมวดอาหารและเครื่องดื่ม พบว่า  
อยู่ในช่วง 4,001 – 8,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ  
41.33 ส่วนค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้มีเป็นรายเดือนทุกเดือน แต่  
อาจจะมีค่าใช้จ่ายบ้างเป็นครั้งคราว มีทั้งหมด 7 หมวด  
พบว่า หมวดที่มีค่าใช้จ่ายสูงสุดในส่วนนี้ คือ 150,001-  
300,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 8.33 ของจำนวนตัวอย่าง  
ทั้งหมด

### **การเป็นหนี้ของชาวประมงทะเล**

ชาวประมงทะเลที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่  
ไม่เคยกู้เงินและไม่มีหนี้สินของครัวเรือนในปัจจุบัน คิดเป็น  
ร้อยละ 51.33 สำหรับผู้ที่มีหนี้สินของครัวเรือนในปัจจุบัน  
คิดเป็นร้อยละ 48.67 เมื่อสอบถามเพิ่มเติมในกลุ่มที่เคย  
กู้เงินและมีหนี้สินของครัวเรือนในปัจจุบัน พบว่า  
ชาวประมงทะเลมีหนี้สินค้างจ่ายน้อยกว่าหรือเท่ากับ  
5,000 บาท และ ตั้งแต่ 10,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นสัดส่วน  
เท่ากัน คือ ร้อยละ 18.67 ของจำนวนตัวอย่างทั้งหมด โดย  
ส่วนใหญ่กู้เงินเพื่อนำมาลงทุนในการทำประมง แหล่ง  
เงินกู้ที่สำคัญคือ นายทุนทั่วไป นายจ้าง เจ้าแก็ และคน  
รู้จัก

### **ระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล**

ผลการวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิต 5 ด้าน พบว่า 1) ด้าน  
ร่างกาย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย  
เท่ากับ 3.37 2) ด้านจิตใจ โดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยมี  
ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 3) ด้านสัมพันธภาพทางสังคม

โดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 4) ด้านสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.18 และ 5) ด้านคุณภาพชีวิตและสุขภาพโดยรวมพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 สำหรับผลการวิเคราะห์ภาพรวมระดับคุณภาพชีวิตเฉลี่ยทุกด้าน พบว่า อยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 โดยที่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.18

#### เกณฑ์ระดับคุณภาพชีวิต

เมื่อพิจารณาระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล ในตำบลสิชล อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ตามเกณฑ์วัดระดับคุณภาพชีวิต ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับที่ดี ระดับปานกลาง และระดับที่ไม่ดี พบว่า ส่วนใหญ่ชาวประมงทะเลในตำบลสิชล อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 69.33 รองลงมาคือคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับดี ร้อยละ 29.33 ส่วนผู้ที่มีคุณภาพชีวิตในระดับไม่ดีมีเพียงร้อยละ 1.33 รายละเอียดดังตารางที่ 1 และ 2

**ตารางที่ 1** ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลในภาพรวมจำแนกเป็นรายด้าน

| คุณภาพชีวิต<br>โดยรวมด้านต่างๆ        | $\bar{x}$ | S.D. | ระดับ   | ลำดับ |
|---------------------------------------|-----------|------|---------|-------|
| 1. ด้านร่างกาย                        | 3.37      | 0.52 | ปานกลาง | 3     |
| 2. ด้านจิตใจ                          | 3.53      | 0.53 | สูง     | 2     |
| 3. ด้านสัมพันธภาพทางสังคม             | 3.87      | 0.63 | สูง     | 1     |
| 4. ด้านสิ่งแวดล้อม                    | 3.18      | 0.54 | ปานกลาง | 4     |
| 5. ด้านคุณภาพชีวิตและสุขภาพ<br>โดยรวม | 3.53      | 0.61 | สูง     | 2     |
| รวม                                   | 3.50      | 0.42 | สูง     |       |

**ตารางที่ 2** จำนวน และร้อยละของคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลแบ่งตามเกณฑ์ระดับคุณภาพชีวิต

| ระดับคุณภาพชีวิต<br>ของชาวประมงทะเล | จำนวน<br>(n=300) | ร้อยละ<br>(100) |
|-------------------------------------|------------------|-----------------|
| คุณภาพชีวิตไม่ดี                    | 4                | 1.33            |
| คุณภาพชีวิตปานกลาง                  | 208              | 69.33           |
| คุณภาพชีวิตที่ดี                    | 88               | 29.33           |
| รวม                                 | 300              | 100.0           |

#### ผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม พฤติกรรมการบริโภค และการเป็นหนี้กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้ รายละเอียดดังตารางที่ 3

**ตารางที่ 3** สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

| ปัจจัย                                 | ระดับคุณภาพชีวิต<br>ของชาวประมงทะเล |     |                   |
|----------------------------------------|-------------------------------------|-----|-------------------|
|                                        | $\chi^2$                            | P   | ผลการวิเคราะห์    |
| <b>ปัจจัยทางประชากร</b>                |                                     |     |                   |
| เพศ                                    | .92                                 | .34 | ไม่มีความสัมพันธ์ |
| อายุ                                   | 10.29                               | .04 | มีความสัมพันธ์    |
| สถานภาพสมรส                            | 4.10                                | .13 | ไม่มีความสัมพันธ์ |
| จำนวนสมาชิกในครัวเรือน                 | 2.54                                | .28 | ไม่มีความสัมพันธ์ |
| <b>ปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคม</b>          |                                     |     |                   |
| การศึกษา                               | 10.83                               | .01 | มีความสัมพันธ์    |
| การประกอบอาชีพอื่นนอกเหนือจากการประมง  | 10.08                               | .02 | มีความสัมพันธ์    |
| รายได้                                 | 9.53                                | .01 | มีความสัมพันธ์    |
| เงินออม                                | 5.184                               | .16 | ไม่มีความสัมพันธ์ |
| ระยะเวลาในการประกอบอาชีพประมง          | 7.88                                | .02 | มีความสัมพันธ์    |
| <b>พฤติกรรมการบริโภค</b>               |                                     |     |                   |
| หมวดอาหารและเครื่องดื่มทั่วไป          | 6.76                                | .03 | มีความสัมพันธ์    |
| หมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์และบุหรี่ | 5.99                                | .11 | ไม่มีความสัมพันธ์ |
| หมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย    | 30.07                               | .00 | มีความสัมพันธ์    |
| หมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า           | 34.93                               | .00 | มีความสัมพันธ์    |
| หมวดค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล                | .86                                 | .84 | ไม่มีความสัมพันธ์ |

ตารางที่ 3 (ต่อ) สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

| ปัจจัย                                       | ระดับคุณภาพชีวิต<br>ของชาวประมงทะเล |     |                   |
|----------------------------------------------|-------------------------------------|-----|-------------------|
|                                              | $\chi^2$                            | P   | ผลการวิเคราะห์    |
| หมวดเวชภัณฑ์และค่าตรวจรักษาพยาบาล            | 7.65                                | .05 | ไม่มีความสัมพันธ์ |
| หมวดการเดินทางและการสื่อสาร                  | 41.24                               | .00 | มีความสัมพันธ์    |
| หมวดการศึกษา                                 | 26.15                               | .00 | มีความสัมพันธ์    |
| หมวดการบันเทิงและนันทนาการ                   | 13.86                               | .00 | มีความสัมพันธ์    |
| หมวดการจัดงานพิธีในโอกาสพิเศษ                | 12.16                               | .01 | มีความสัมพันธ์    |
| หมวดค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค | 60.97                               | .00 | มีความสัมพันธ์    |
| หมวดค่าใช้จ่ายเพื่อผลตอบแทนในอนาคต           | 18.22                               | .00 | มีความสัมพันธ์    |
| หมวดค่าใช้จ่ายในทางที่มีขอบ                  | 4.60                                | .20 | ไม่มีความสัมพันธ์ |
| หมวดค่าใช้จ่ายการผ่อนชำระหนี้สิน             | 4.05                                | .26 | ไม่มีความสัมพันธ์ |
| หมวดค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ               | 11.12                               | .01 | มีความสัมพันธ์    |
| <b>การเป็นหนี้</b>                           |                                     |     |                   |
| ภาระหนี้สินในปัจจุบัน                        | 9.00                                | .03 | มีความสัมพันธ์    |
| ความสามารถในการชำระหนี้                      | 8.07                                | .05 | มีความสัมพันธ์    |

### อภิปรายผล

ในการศึกษครั้งนี้ผู้ศึกษาได้นำปัจจัยด้านต่างๆ มาทดสอบเพื่อหาความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล ในเขตตำบลลิซัล อำเภอลิซัล จังหวัดนครศรีธรรมราช ใน 5 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยพบว่าปัจจัยด้านต่างๆ บางตัวมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตโดยรวม ดังนี้คือ **ปัจจัยด้านประชากร** ที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือน **ปัจจัยด้านสังคมเศรษฐกิจ** ที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล ได้แก่ การศึกษา การประกอบอาชีพอื่นๆ นอกเหนือจากการประมง รายได้ของครัวเรือน ระยะเวลาในการประกอบอาชีพประมง **ปัจจัยด้านพฤติกรรมบริโภค** ที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต

ของชาวประมงทะเล ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในหมวดอาหารและเครื่องดื่มทั่วไป หมวดเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย หมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า หมวดเวชภัณฑ์และค่าตรวจรักษาพยาบาล หมวดการเดินทางและการสื่อสาร หมวดการศึกษา หมวดการบันเทิงและนันทนาการ หมวดการจัดงานพิธีในโอกาสพิเศษ หมวดค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค และหมวดค่าใช้จ่ายเพื่อผลตอบแทนในอนาคต และ**ปัจจัยในการเป็นหนี้** ที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล ได้แก่ ภาระหนี้สินในปัจจุบัน และความสามารถในการชำระหนี้ ซึ่งผู้ศึกษาขออภิปรายในประเด็นสำคัญๆ ดังต่อไปนี้

**อายุมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล** ในภาคีศึกษานี้ได้พบว่า มีการกระจายของข้อมูลระหว่างคุณภาพชีวิตระดับต่างๆ แตกต่างบ้างระหว่างกลุ่มอายุ ผู้ที่มีคุณภาพชีวิตในระดับดีพบในสัดส่วนที่สูงสุดอยู่ในกลุ่มผู้สูงอายุ (อายุ 51 ปี ขึ้นไป) โดยมีข้อสังเกตจากการลงพื้นที่ศึกษาว่า การผู้สูงอายุที่ยังคงประกอบอาชีพประมงทะเลมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพชาวประมงทะเลที่มีอายุน้อยกว่านั้น น่าจะเป็นผลมาจากการที่ผู้สูงอายุดังกล่าวยังมีโอกาสได้ทำงานการทำงานในยามสูงอายุทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าการยังมีความสามารถในการประกอบอาชีพประมง ซึ่งเป็นอาชีพสำคัญของท่านเองเพื่อหาเลี้ยงตนเองและดูแลครอบครัวได้ จึงส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในตนเอง และความพึงพอใจในอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการทำงานของผู้สูงอายุไทยของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (มปป.) ที่รายงานว่า การที่ผู้สูงอายุยังคงมีโอกาสดำเนินงานที่สอดคล้องกับรากเหง้าภูมิปัญญาและเป็นงานที่มีความถนัดนั้นเป็นผลดีต่อสุขภาพจิตของผู้สูงอายุเนื่องจากทำให้รู้สึกว่าการยังเป็นประโยชน์และมีคุณค่า อีกทั้งยังส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความมั่นคงทางด้านรายได้ และมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม อันจะส่งผลโดยตรงต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุอีกด้วย

**การศึกษาความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล** จากข้อค้นพบที่ว่า ผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไป มีคุณภาพชีวิตในระดับที่ดีในสัดส่วนมากที่สุด ร้อยละ 50 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวลักษณ์ แก้วหน่อ (2551) ที่ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของชาวเขาเผ่าม้งไร้สัญชาติในเขตพื้นที่ตำบลต่า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ซึ่งพบว่า ปัจจุบันบางส่วนที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของชาวเขาเผ่าม้งไร้สัญชาติ คือ ระดับการศึกษา ความสามารถฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาไทย ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากจะเป็นเพราะการศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดังนั้นการศึกษาที่ดีจึงมีส่วนช่วยพัฒนาชาวประมงทะเลให้มีความรู้ และสามารถนำความรู้มาต่อยอดในการประกอบอาชีพประมงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และใช้เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

**การประกอบอาชีพอื่นนอกเหนือจากการประมงมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล** จากข้อค้นพบที่ว่า สัดส่วนของชาวประมงที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีต่างกันระหว่างกลุ่มที่มีอาชีพประมงอย่างเดียวกับกลุ่มที่มีอาชีพอื่นเสริม โดยผู้ที่ไม่มียาชีพอื่นนอกจากอาชีพประมงมีสัดส่วนของผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีสูงกว่ากลุ่มผู้ที่มีอาชีพอื่นควบคู่กับอาชีพประมงเล็กน้อย ที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากชาวประมงส่วนใหญ่มีความพอใจกับงานที่ได้ทำอยู่ สภาพแวดล้อมในการทำงาน และเป็นอาชีพที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ทำให้มีความคุ้นเคยกับอาชีพประมงจนไม่ยากที่จะประกอบอาชีพอื่นหากไม่จำเป็น อีกทั้งการไปประกอบอาชีพอื่นควบคู่ไปด้วยทำให้ยุ่งยากในการจัดสรรเวลา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพูลศักดิ์ อินทรโยธา (2555) เรื่อง คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่พบว่า เกษตรกรมีความรู้สึกว่าการที่ทำงานในสวนยางเป็นเวลาที่น้อยเกินไป อยากมีเวลาทำงานมากกว่านี้ แต่กำลังแรงไม่อำนวย ส่วนเรื่องรายได้นั้นเกษตรกรส่วนใหญ่

ภูมิใจในรายได้ซึ่งถือเป็นผลตอบแทนอย่างหนึ่งในการทำงาน และสามารถนำมาจุนเจือครอบครัวได้ นอกจากนี้ยังมีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการที่ต้องไปประกอบอาชีพเสริมในงานของเขษรฐา มุหะหมัด (2554) ซึ่งศึกษาเรื่องการปรับตัววิถีชีวิตในการดำรงชีพของชาวประมงมุสลิมขนาดเล็กในภาวะขาดแคลนทรัพยากร กรณีศึกษาชุมชนชายทะเล ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ที่อธิบายว่า เนื่องจากสภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นฐานสำคัญของการดำรงชีพเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เสื่อมโทรมลง คนในชุมชนชายทะเลจึงต้องปรับตัวและปรับตัววิถีชีวิตในการดำรงชีพเพื่อตอบสนองต่อความต้องการและความปรารถนาที่ถูกระงับให้เพิ่มขึ้น ด้วยการพยายามหาวิถีชีวิตในการดำรงชีพอื่นๆ ควบคู่กับการประมงเพื่อความอยู่รอด

**รายได้รวมของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล** จากข้อค้นพบที่ว่า สัดส่วนของผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มรายได้ โดยชาวประมงทะเลที่มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท มีสัดส่วนของผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีสูงสุด จากการสังเกตเห็นว่า ชาวประมงทะเลที่มีรายได้ไม่น้อยมักจะใช้จ่ายอย่างคุ้มค่า มีความเป็นอยู่ที่พอเพียง และมีความเรียบง่ายซึ่งน่าจะส่งผลต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สงวน สุทธินันท์ (2542) เรื่อง คุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจและชีวิตการทำงานของชาวไทยมุสลิมในชุมชนชนบท ตำบลวังประจัน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล ที่พบว่า ส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่น มีวิถีชีวิตเรียบง่าย ประหยัด และไม่ฟุ้งเฟ้อ จึงสามารถบริหารรายได้กับค่าใช้จ่ายได้อย่างเพียงพอ

**ระยะเวลาในการประกอบอาชีพประมงมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล** การที่พบผู้ที่มีคุณภาพชีวิตในระดับที่ดีในสัดส่วนสูงสุดในกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพประมงเป็นเวลา 21 ปีขึ้นไป

ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มอื่นๆอย่างชัดเจน สามารถอธิบายได้ว่าการทำประมงทะเลเป็นอาชีพที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ มีการถ่ายทอดเทคนิคและประสบการณ์จากรุ่นสู่รุ่น ยิ่งทำนานยิ่งมีความเชี่ยวชาญ และมีความรู้สึกที่ดีต่อสภาพความเป็นอยู่ในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของสุเมที สีนหยกแดง (2552) เรื่อง คุณภาพชีวิตของเกษตรกรภายหลังการนำมาตรฐานสินค้าเกษตรกรไปปรับใช้ ในอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ที่พบว่าระยะเวลาการประกอบอาชีพทางการเกษตรมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต โดยผู้ที่ทำการเกษตรมาเป็นเวลามากกว่า 25 ปีขึ้นไป มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครอบครัวและชุมชน มีการใช้เวลาและทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างครอบครัวในชุมชน นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของดาลัด จันทรเสนา (2550) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรสาธารณสุขในศูนย์สุขภาพชุมชนจังหวัดลำพูน ที่พบว่าประสพการณ์การทำงานเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตการทำงาน เนื่องจากบุคลากรสาธารณสุขเมื่อมีอายุมากขึ้นจะส่งสมประสพการณ์มากขึ้น ทำให้ระดับความคิดความอ่านและวุฒิภาวะที่สูงขึ้นด้วยตามวัย สามารถปรับตัวเข้ากับงานและจัดการปัญหาได้ดี อีกทั้งยังปรับความคาดหวังให้เหมาะสมกับสถานการณ์การทำงานได้ดีขึ้นด้วย

**ประเภทสินค้าและค่าใช้จ่ายในการบริโภคสินค้าประเภทต่างๆ มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล** ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า พฤติกรรมการบริโภคที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล เป็นเรื่องของค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็น หมาดอาหารและเครื่องดื่มทั่วไป ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเดินทางและการสื่อสาร เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการดำรงชีวิตอันมีผลโดยตรงต่อการพัฒนา

คุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล ตามทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow, 1954) ที่กล่าวไว้ว่ารากฐานของชีวิตมนุษย์มีความต้องการที่ไม่มีที่สิ้นสุด และที่ขาดไม่ได้คือความต้องการที่จำเป็น ซึ่งจะเรียงลำดับตามความสำคัญ เริ่มจากความต้องการพื้นฐานด้านร่างกายก่อน แล้วพัฒนาต่อไปยัง ความต้องการด้านอื่นๆ ที่สูงขึ้นเป็นลำดับ จนถึงขั้นสูงสุดคือ ความต้องการที่จะรู้จักตนเองตามสภาพที่เป็นอยู่ การที่สามารถใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นในชีวิตประจำวันได้มากย่อมช่วยให้ชาวประมงทะเลมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ในขั้นต้นๆ

**ภาระหนี้สินในปัจจุบันมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล** การที่พบว่าสัดส่วนของผู้ที่มีคุณภาพชีวิตในระดับดีในกลุ่มผู้ที่มีหนี้สินจำนวนมากกว่ากลุ่มผู้ที่มีหนี้จำนวนน้อยและไม่เป็นหนี้สิน อาจเนื่องมาจาก กลุ่มผู้ที่มีหนี้สินจำนวนมากเป็นมีกำลังที่จะกู้ได้มาก ซึ่งส่วนมากคนเหล่านี้เป็นเจ้าของกิจการประมง แม้คนกลุ่มนี้จะมีหนี้มากแต่ก็มีคุณภาพชีวิตที่ดีได้นั้น น่าจะเป็นผลมาจากการบริหารการเงินที่ดี เพราะการเป็นหนี้ไม่ใช่มีแต่แง่ลบในด้านลบเท่านั้น หากแต่แง่บวกของหนี้ก็ยังมีเช่นกัน ถ้ารู้จักจัดการกับหนี้หนี้ให้ถูกวิธี โดยอาศัยการกู้เงินเป็นเครื่องมือสร้างความมั่งคั่ง ร่ำรวยได้ (Thailand Securities Institute, มปป.) ดังเช่นชาวประมงกลุ่มนี้ ที่เป็นหนี้เพราะต้องการนำเงินมาลงทุน ต่อ ยอดกิจการ อันเป็นเครื่องมือสร้างความมั่งคั่ง ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของพวกเขา

**ความสามารถในการชำระหนี้มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล** จากข้อค้นพบที่ว่า ผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีพบในกลุ่มผู้ที่มีความสามารถในการชำระหนี้ได้หมดในสัดส่วนที่สูงกว่าในกลุ่มที่ไม่กู้เงิน ในขณะเดียวกันไม่พบผู้ที่มีคุณภาพชีวิตไม่ดีในกลุ่มผู้ไม่กู้เงิน ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้ที่มีความสามารถในการชำระหนี้ได้หมดส่วนใหญ่เป็นเจ้าของกิจการประมง เพราะสามารถวางแผนอย่างเป็นระบบใน

การบริหารเงินเพื่อการลงทุนมาชำระหนี้ได้ตรงเวลา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยขอ สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล (2554) ที่ศึกษาเรื่อง ผลการดำเนินงานโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีการวางแผนและการจัดการหนี้ได้ดีขึ้น มีรายได้สุทธิเฉลี่ยเพิ่มขึ้น เท่ากับว่ามีหนี้สินเฉลี่ยลดลง และมีเงินออมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกษตรกรสามารถฟื้นฟูอาชีพเดิม หรือประกอบอาชีพใหม่ หรือสร้างรายได้เสริม รวมทั้งมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เอื้อต่อการยกระดับการดำรงชีวิตเพิ่มขึ้นด้วย

## สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า

1. พฤติกรรมการบริโภคของชาวประมงทะเล โดยพิจารณาจากค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าเพื่อบริโภค พบว่า เหตุผลในการเลือกซื้อสินค้าเพื่อบริโภคของชาวประมงทะเลส่วนใหญ่ เลือกราคาที่ถูกหรือยอมเยามากที่สุด และความต้องการของตนเองมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมากที่สุด สำหรับประเภทและค่าใช้จ่ายของสินค้าในการบริโภค พบว่า ชาวประมงทะเลมีลักษณะของการใช้จ่ายในแต่ละหมวดแตกต่างกัน โดยแยกออกเป็น 2 ส่วน คือส่วนที่ชาวประมงมีค่าใช้จ่ายเป็นรายเดือน ซึ่งพบว่าค่าใช้จ่ายรายประจำเดือนที่สูงสุดเป็นค่าใช้จ่ายในหมวดอาหารและเครื่องดื่มมากที่สุด ส่วนค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้มีเป็นรายเดือนทุกเดือน แต่อาจจะมีค่าใช้จ่ายบ้างเป็นครั้งคราว

2. การเป็นหนี้ของชาวประมงทะเล ส่วนใหญ่ไม่เคยกู้เงินและไม่มีหนี้สินของครัวเรือนในปัจจุบัน กลุ่มที่เคยกู้เงินและมีหนี้สินของครัวเรือนในปัจจุบัน พบว่า ชาวประมงทะเลมีหนี้สินค้างจ่ายน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท โดยส่วนใหญ่กู้เงินเพื่อนำมาลงทุนในการทำประมง แหล่งเงินกู้ที่สำคัญคือ นายทุนทั่วไป นายจ้าง เจ้าแกล่ และคนรู้จัก

3. ระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล ระดับคุณภาพชีวิต 5 ด้าน พบว่า 1) ด้านร่างกาย อยู่ในระดับปานกลาง 2) ด้านจิตใจ อยู่ในระดับสูง 3) ด้านสัมพันธภาพทางสังคม อยู่ในระดับสูง 4) ด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง และ 5) ด้านคุณภาพชีวิตและสุขภาพโดยรวม อยู่ในระดับสูง สำหรับระดับคุณภาพชีวิตโดยรวม อยู่ในระดับสูง โดยที่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านสิ่งแวดล้อม

4. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต โดยรวมของชาวประมงทะเลมีดังต่อไปนี้ 1) ปัจจัยด้านประชากร ได้แก่ อายุ 2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม ได้แก่ การศึกษา การประกอบอาชีพอื่นนอกเหนือจากการประมง รายได้ และระยะเวลาในการประกอบอาชีพประมง 3) พฤติกรรมการบริโภค ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในหมวดอาหารและเครื่องดื่มทั่วไป หมวดเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย หมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า หมวดเวชภัณฑ์ และค่ารักษาพยาบาล หมวดการเดินทางและการสื่อสาร หมวดการศึกษา หมวดการบันเทิงและนันทนาการ หมวดการจัดงานพิธีในโอกาสพิเศษ หมวดค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค หมวดค่าใช้จ่ายเพื่อผลตอบแทนในอนาคต หมวดค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ และ 4) การเป็นหนี้ ได้แก่ ภาระหนี้สินในปัจจุบัน และความสามารถในการชำระหนี้

## ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. เนื่องจากชาวประมงส่วนหนึ่งมีปัญหาเรื่องหนี้สิน และมีผู้ที่มีปัญหาจากความสามารถในการชำระหนี้ต่ำ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตด้วย ภาครัฐควรจัดหาแหล่งเงินทุน และสินเชื่อเพื่อช่วยให้ชาวประมงได้กู้ยืม ในอัตราดอกเบี้ยต่ำโดยเฉพาะเจ้าของแพปลา เจ้าของเรือ และลูกเรือประมงที่ยากจน เพื่อนำมาเป็น

เงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ และใช้ในการดำรงชีวิตยามขาดทุน โดยการจัดตั้งกองทุนเพื่อการประมงเพื่อให้สมาชิกกู้ยืม

2. การประกอบอาชีพเสริมมีส่วนสำคัญในการบรรเทาความเดือดร้อนด้านการใช้จ่ายของครัวเรือนประมงและน่าจะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงที่ฐานะไม่ค่อยดีได้ ดังนั้น หน่วยงานของภาครัฐ โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นซึ่งใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด ควรสนับสนุนให้ครัวเรือนของแรงงานประมงให้มีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เช่น การทำปลาตากแห้ง ปลาหมึกแห้ง กุ้งแก้ว เป็นต้น ตลอดจนส่งเสริมให้ครัวเรือนของชาวประมงมีอาชีพเสริมรายได้อื่นๆ โดยเน้นส่งเสริมสมาชิกเพศหญิงที่มักจะอยู่บ้าน เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือนของแรงงานประมง

3. ควรจัดให้มีระบบสวัสดิการกับแรงงานประมงให้เทียบเท่ากับกลุ่มอาชีพอื่นๆ เพราะแรงงานประมงมีความเสี่ยงสูงในการประกอบอาชีพ เช่น เวลาเจ็บไข้ได้ป่วย หรือประสบอุบัติเหตุระหว่างปฏิบัติงาน ซึ่งไม่มีสวัสดิการรองรับที่ชัดเจนในปัจจุบัน ยกเว้นสวัสดิการการรักษาพยาบาลของรัฐ

4. หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชาวประมงควรรณรงค์และส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ครัวเรือนชาวประมงปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิตโดยคำนึงถึงความสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่าย รวมทั้งทำกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจอื่นๆ ที่ส่งเสริมให้เกิดการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมการบริโภคและการเป็นหนี้ในส่วนที่เชื่อมโยงกับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล โดยใช้แนวทางการศึกษาเชิงปริมาณ ทำให้ยังขาดรายละเอียดที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตที่ชัดเจนพอ อันอาจเป็นเงื่อนไขของการเป็นหนี้และการมีคุณภาพชีวิตที่ต่างกันระหว่างครัวเรือน

ชาวประมง ในอนาคตจึงควรศึกษาในเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เป็นเงื่อนไขของการเป็นหนี้กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลที่มีรายละเอียดครอบคลุมมากขึ้น

2. ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมอาชีพเสริมที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของชาวประมงในแต่ละพื้นที่และบริบททางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมอาชีพแก่สตรีและเยาวชนในชุมชนประมง เพื่อให้สามารถมีรายได้เสริมและรองรับสภาวะการขาดแคลนทรัพยากรในอนาคตได้อีกทางหนึ่ง

### เอกสารอ้างอิง

กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2550). **แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ทำการประมงทะเล**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กวรรณิการ์ ศิริชาญ. (2552). **ภาระหนี้สินของผู้บริโภคในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์**. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เชษฐา มุทะมัด. (2554). **การปรับกลยุทธ์วิถีในการดำรงชีพของชาวประมงมุสลิมขนาดเล็กในภาวะขาดแคลนทรัพยากร : กรณีศึกษาชุมชนชายทะเล ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ดาดัด จันทระเสนา. (2550). **ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรสาธารณสุขในศูนย์สุขภาพชุมชนจังหวัดลำพูน**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ถนอม พูนวงศ์. (2550). ประวัติศาสตร์เมือง นครศรีธรรมราช. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

พูลศักดิ์ อินทรโยธา. (2555). การศึกษาความเข้มแข็งของสหกรณ์กองทุนสวนยางในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

มณีมัย ทองอยู่ และคณะ. (2549). ทุนชุมชน : รากแก้วของการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม. กรุงเทพฯ : ศูนย์นวัตกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เลิศชาย ศิริชัย และณฤทธิ์ ดวงสุวรรณ. (2552). ประมงพื้นบ้านลุ่มทะเลสาบสงขลา: วิถีและการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

วิญญู พรประทุม. (2554). ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของตำรวจตระเวนชายแดนกรณีศึกษากองร้อยตำรวจตระเวนชายแดนที่ 346 อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. การศึกษาโดยอิสระ ปร.ม. มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.

วีระชัย ถาวรทนต์ และเดือนเพ็ญ ธีรวรรณวิวัฒน์. (2551). หนี้สิน การใช้จ่าย และความสุขของครัวเรือนชนบท. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงทะเลฝั่งอันดามัน. (2549). รายงานผลการศึกษาผลกระทบจากราคาน้ำมันและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงต่อการทำประมงทางฝั่งทะเลอันดามัน. ภูเก็ต : ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงทะเลฝั่งอันดามัน.

สงวน สุทธินันท์. (2542). คุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจและชีวิตการทำงานของชาวไทยมุสลิมในชุมชนชนบท : ศึกษากรณีตำบลวังประจัน อำเภอควนโดน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

สมบุญ เจริญจิระตระกูล. (2554). ผลการดำเนินงานโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง. สงขลา : คณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สุพรรณิ ไชยอำพร และ สนิท สมัครการ. (2534). คุณภาพชีวิตของคนไทยศึกษาเปรียบเทียบระหว่างชาวเมืองและชาวชนบท. รายงานการวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สุเมธี สิ้นหยกแดง. (2552). คุณภาพชีวิตของเกษตรกรภายหลังการนำมาตรฐานสินค้าเกษตรกรไปปรับใช้ อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม. สารนิพนธ์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เสาวลักษณ์ แก้วหน่อ. (2551). คุณภาพชีวิตของชาวเขาเผ่าม้งไร้สัญชาติในเขตพื้นที่ ตำบลตบเต่า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

Beck, W., van der Maesen, L., and Walker, A. (1997). The Social Quality of Europe. The Hague : Kluwer International.

Maslow, A. (1954). Motivation and Personality. New York : Harper and Rows.

Thailand Securities Institute. (มปป.) บริหารหนี้...หนี้กับדרךทางการเงิน. <[http://www.tsithailand.org/index.php?option=com\\_content&task=view&id=1560&Itemid=14](http://www.tsithailand.org/index.php?option=com_content&task=view&id=1560&Itemid=14)> (22 มีนาคม 2557).